

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת בא

א. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זלצר.

פרק .. פסוק .. דומם צומח חי אדם ו... יהודי

כל בני האדם נבראו בצלם אלוקים אך אצל הגוי טפל צלם האלוקים לגוף ואילו אצל היהודי הגוף טפל לצלם האלוקים שבאדם. ולכן הגוי נחשב חומרי והיהודי נחשב לרוחני:

מדרגת ישראל בערך (-באופן יחסי) אל האומות כמדרגת האדם אל בעלי חיים. כי האדם (בכללותו) נבדל מן הבעלי חיים במה שאין האדם חומרי וגשמי כמו שאר בעלי החיים. והאדם הוא שכלי. ומדריגת ישראל (היא) שהם נבדלים מן החומר ואינם מוטבעים בחומר. וכאלו אצל ישראל בטל החומר אצל הנפש ואין החומר רק נושא שעליו רוכב הנפש ובטל החומר הזה אצל רוכבו כמו שבטל וטפל החומר אצל מי שרוכב עליו ואילו אצל האומות הוא ההיפך כאילו היה הנפש בטל אצל הגוף. וכאילו היה כולו גוף וחומר בלבד.

(נצח ישראל ע' פ"ג)

מובן שגם הגוי נברא בצלם אלוקים אך "צלם אלוקים" זה בולט יותר בעם ישראל בעוד שאצל הגוי טמון הוא במעבי הגופניות:

כאשר נברא האדם היה מעלה זאת (מעלת "צלם אלוקים") לאדם ולנח אף כי אינם נקראים בשם ישראל ואם אחר שבחר השי"ת בישראל נתמעט הצלם הזה אצל האומות, מכל מקום הצלם האלוקי הוא שייך לאדם קמה שהוא אדם (וגם, כמובן, לגוי).

(דרך חיים ע' קמ"ו)

ובנצח ישראל:

יש לאומות שם אדם בשביל הצלם האלוקי כדכתיב (בראשית א') נעשה אדם בצלמנו, רק שאצל העובדי גילולים צורת האדם בטילה אצל הגוף, כי מצד (-בגלל) הגוף החומרי נתבטל הצלם האלוקי הזה שהוא לאדם.

(נצח ישראל ע' ע"ג)

1. פשרתנו מלוטא פאפן פולט ההפדל בין בני ישראל לאר הצמים (בני נכר), פשרנו מספיר הפדל זה פאפן חד, התוכל לאראו?
2. האדע צולה על פצלי חייט אחריט וסונה מהותית מהט, פמה, ואיך זה מתפסא?
3. מה ההפדל התהומי בין בן ישראל לבין בן נכר לדעתו?
4. האט יש לזה תוצאות מציות לדעתו?

* * *

ב. ביאור יש"ד.

פרק י' פסוק ו':

(ו) ומלאו בתיך. שלל תחשוב שהמרבח ישמית הסדה ולא יזיק לבני אדם, אלא יבואו גם בנתיבים וישרטו כסס שרעת, ויזיקו לעיניכם, וכדומה: ואבות אבותיך. אבותיך הם היושבים במלרים צימס שעברו, ואבות אבותיך הם הקדמונים אשר גרו גם בשאר הארצות, והענין שלא היה בכל העולם ארצה כמותו: וישן ויצא. לא ראה לשמוע מה יענו לו, כי ידע שאין גם כי אם לשון שקר ושלא ישגיחו לדבריו, מאחר שהשם הודיע שהוא הכניד את לבנם: (ו) יהיה זה. יראה שכני זה מוסב על משה אשר עתה ילא מהס, ועליו אמרו שזה האיש הוא להם למוקש, כי הוא תמיד דבר רעה על מלרים וכל דבריו קמו יום יום, אבל אילו היה מוסב על מכת הארצה או על דבר אחר היה לו לומר עד מתי תהיה זאת, כמשפט הלשון במקום שלא הוברר הענין:

פסקה

1. מה מוסיף פשרנו פאראו: "ומלאו בתיך"?
2. למה "אבות אבותיך" ומה זה מוסיף ומחדש?
3. למה חשב להדגיש כי משה יצא מיד אחרי דבריו?
4. פשרנו מדגיש כי המצרים ישו משה ולא דאקא מן האכות, מנין לו זאת ומה זה חשב כן כק?

ג. תוספת ברכה.

פרק יא' פסוק יג':

גם האיש משה גדול מאוד בעיני עבדי פרעה ובעיני העם (י"א ג')

הריבוחת בזה, משום דבכלל יש אנשים מתכונות מיוחדות, יש שעפי" חכמתו וכשרונותיו הנעלים מפיק רצון רק מאנשים חכמים המבינים ערך חכמתו הגדולה, אבל אנשים פשוטים וגסים יען שאין להם כל מושג מתכמתו לא יכירו בו, וממילא לא יוכלו לחלק לו כבוד הראוי.

ויש גם חכמים שיתרון כשרון להם לתת להכיר עצמו גם לרוח ההמון, למצבם הנפשי ולערכם הרוחני, להבינם ולהשכילם לפי ערך השגתם ותפיסתם, ועל כן ירגישו גם הם את ערכו לחלק לו כבוד, יחד עם החכמים הגדולים המבינים ערך חכמתו הגדולה בעקרה.

ובכשרון זה השני התהלך קהלת, כמו שכתוב (קהלת, י"ב ט'), ויותר שהי קהלת חכם עוד למד דעת את העם, ולכאורה מה רבותא בזה, אך כי ידוע, דשם "עם" מורה על ההמון הגס (ע' מש"כ בפ' ויקרא בפ' אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, ד' ג'), ואמר, שיחד עם גדול חכמתו הי' לו הכשרון ללמד דעת את העם ההמוני, לפי ערך תפיסתם והשגתם. ולא כל חכם מוכשר לזה.

ואמר הכתוב כאן, כי למשה היו שתי התכונות, הוא הי' יודע לחלק גם עם שרי פרעה ורבי המלכות וירכש לו מהם כבוד ויקר, ויחד עם זה הי' לו מהלכים בין המון העם והי' גדול כבודו וערכו גם בעיניהם הם. והיו באור הלשון בעיני עבדי פרעה (השרים הגדולים) ובעיני העם (ההמוני).

גם האיש משה גדול מאוד בעיני עבדי פרעה ובעיני העם (י"א ג')

סמיכות לשון זה להקודם, ויתן הי' את חן העם בעיני מצרים אפשר לבאר כי הפסוק ישמענו עוד סבה לחן העם בעיני מצרים, כי לבד מה שהי' זה מתנת אלקים עוד הי' סבה לזה גדולת כבודו של משה בעיני עבדי פרעה ובעיני העם, ואגב יקרת כבודו שלו לא השיבו המצרים ריקם את ישראל בשאלתם, וזה על דרך הענין במגילת אסתר וכל שרי המדינות ועושי המלאכה מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרדכי עליהם (ט' ג') כן גם כאן הראו המצרים אותות רצון ליהודים בשביל שכבודו מאד את משה, ובזה שונה סבת הדבר כאן ובמרדכי, כי במרדכי היתה הסבה בשביל פחדו שנפל עליהם כמפורש בפסוק וכאן היתה הסבה רגשי כבוד וגדולה אשר רחשו למשה.

בא

1. על מה פסוק פונה פרשנו את דבריו כאן?
2. התוכל להסביר דברי פרשנו על שני סוגי האנשים החכמים ועל ההקדל פיניהם?
3. פרשנו מוכיח כי מה רפינו נוחן פסולות שניהם. מנין לו זאת ולמה זה חשוב?
4. פקטע השני הוא מחיין בין כבודו של מרדכי לבין כבודו של מה, התוכל להסביר?
5. למה כבודו של מה היה גדול יותר?
6. איך פרשנו קושר זאת לענין בן העם המצרי ומתנותיו?

* * *

ד. המשתדל . פרק יב' פסוק לט':

[לט] כי לא חמיץ: משמע שהבצק לא החמיץ, לא שלא נתנו בו שאור. ונ"ל כי בליל ט"ו אולי אחר אכילת הפסח לשו את הבצק ליום המחרת ונתנו בו השאור והניחוחו שם כמנהג להניח הבצק כל הלילה כדי שיחמיץ, ואחר חצי הלילה גורשו ממצרים ולא יכלו לאפות בצקם ולקחו משארותם על שכמם, ונתקרה הבצק ע"י שהוציא אותו ממקום שהיה מוצנע שם, הוציא אותו לאויר ובפרט שאויר הלילה קר, ועי"כ לא החמיץ, אע"פ שנתנוהו בשימלותם כדי שיתחמם. וגם צדה לא עשו להם: לא ידעו שיצאו מארץ מצרים בלילה ההוא (ובפרט כי, כאשר העירני תלמידי חזקיה מצליח אשכנזי, אמר להם משה (פסוק כ"ב): ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר) ולא הכינו להם צדה רק לשו הבצק כדרך ליום המחרת. ורמב"ן ור"י קארו פירשו אפו. את הבצק בדרך חוץ ממצרים, כי גורשו ממצרים, ואמנם אפו אותו עוגות מצות כי כן נצטוו.

אלוף

1. איך פרשנו מסביר את תופעת אי חיוני? הבצק ולמה חשוב לו להסביר זאת פסוקו?
2. למה לא יכלו לאפות את הצקט?
3. פרשנו נותן טעם מענין למה לא צעו להם צידה לדרכי, מהו חידושו כאן?

* * *

ה. מדרשי תורה להקדוש ר' אנשלמה האשתורקי.

פרק יב' פסוק כב':

ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, לא היתה הכונה לפי דעתי במה שאויל שכיניו שנתנה רשות למשחית וכני שיאטרו שהמשחית לא יוכל להבחין בהם להצלתם אם היו יוצאין לתוץ, כי"ט) אחר שהיה מבוהין בין ספה של בכור לספה שאינה של בכור נכון הוא שיבחין בין ישראל למצרים, אבל הרצון בזה, כי"ט) ישראל היו צריכין או להשגחה פרטית ואם לא יתעסקו במצות ויסגו לבם אל הבטלה להתעסק במפורסמות או לא ישגו וילכרו ברשת הכוללת, לזה צנן שלא יצאו מפתח ביתם ויהיו עיניהם ולבם נכח י"י ומצותו ויעשו פעולות לחבוש אמונת המצרים ויכוונו לבם לשמים. ובוה ירבקו בו ית' בהתעסקם בדם פסח ודם טילה:

אלוף

1. פרשנו מצו וחולק על מאמר חז"ל, מהו, ולמה אינו מסכים לכך ומה הוכחתו?
2. מה היו צריכים אל בני ישראל?
3. מה פירושו: "להתעסק במפורסמות"?
4. מה היו צריכים להנציח מלהלכה: "פרשת הכוללת"?

* * *